

ШЫН

МАЛАЖЫЛЫ: ДУРЖУЛГА, КУРЛАВЫРЛАР

УГЛАНЫШКЫН — ЧААРТЫЛГА

«Орлинский» совхозун малчынары «Лампо» формалык инвентарин баш санын ийн катан уларттырган. Оол-биде кады инвентарин мурунку ишкан сес сааныч эвес, а дарт сааныч ажаан турар болгаш чаа тулгу кыларында чарыгдал болбаан. Илдег чедиринин ичк каталарын чаартырышын, күш-ажалды депшилатег ортализастаанын, комплекстиг механизастаашкынын ачымында чедип алган.

Ам операторлар түгдө саада чорудар, а өскө аркан операторларын малчынар кууседирлер. Оларнын ажылынын хемчээл техниканы кептередип кингенинин соода улуу-биле кызырылган.

Ону беш чылдын тучууга чедир Ленинград областа ийн чус ажыг ферманы чаартып кылары төлөвилеэн.

В. ОГАЙ,
СЭТА-нын көрр.

Ленинград.

НЕМЕЛДЕ ДЕНЗИН ӨСКЕН

Пенза областын «Вертуновский» совхозунда хонукта мод-дурдалар бир калогарын немелде дензин ап турар. Чыл бурдө ача өскө ажыл-агыйлардан келген 30 муң хире ар моддурдаларын өстүрүп турар.

Бедир көргүзүлгө болза мал чеминин быжыг баазамын түнөйлө булур. Тудуп кылган хөбөктөн сүт 1700 гектар культурут оларнын болгаш кукуруза шедирин сугтарган. Сугтаттыг черлер мал чеминин бедик дүжүдүн берип турар.

И. БОДРОВ,
СЭТА-нын көрр.

Пенза.

БУРЯТИЯДАН ДУРЖУЛГА СОЛЧУРУ-БИЛЕ

Бичура районда Калинин аттыг бурат кохозун бойжур хураганнарын бедик немелде дензин чедип ап турар. Ол болза ол черин хойжыларнын хой чылдыг дур-жуданы өрмеденерин сүмелери-биле каттыгырманын түнөйлө булур. Кохозтун хойжылары автономия рес-публикада өн-өш баштай хураганнарын өрте ууш өстөй бергенер. Оларны механизастаанын семиритке шөлүгө тургузар. Ача өскө бедик чедир чедип турарлар. Оларны зооветеринар албанынын специалистери докта-мал хайраар турар. Куске чедир хураганнар күш карип, семирит бээр. Илдег шөлгө 4200 хураганнарын түгдө беш малчынар ажаан турары солун. Мурункузунал ол үш катан өзөн.

Д. САННИВ,
СЭТА-нын көрр.

Улан-Удэ.

ЭЛБЕК МАЛ ЧЕМИ

Чыл планнада көрдүгөн барык 30 муң тонна борбаан-дылары, брикеттерин болгаш мал чеминин холуксааларын Черновыч областа Глибоскинин ажыл-агыйлар аралынын комбинаты хуусаа бетиде бурдуген. Ичк экин булурер талаа-биле ол черин ажыл-агыйлар аралынын комплекси-де семирит турар малды мал чем-биле хандырылган, а ол ишкан районун сүт фермаларнын терегелдин хан-дырылган ол четчир.

Лоу районун мал чеминин курлавыраарын белеткээр-ге хей чылдыг ситен, тараа кудуру, тараа токуучылары чиг-өт боп турар. Ол чиг-өтти чехтерге ууш чокка элтип турар.

С. НАШТАЛАНЧИК,
СЭТА-нын көрр.

Черновыч.

У Л А М

ШАПКЫНЧЫДАР

СЭП ТК-нын июль (1978 ч.) Пленумунун түнөйлө булурер планнада көрдүгөн барык 30 муң тонна борбаан-дылары, брикеттерин болгаш мал чеминин холуксааларын Черновыч областа Глибоскинин ажыл-агыйлар аралынын комбинаты хуусаа бетиде бурдуген. Ичк экин булурер талаа-биле ол черин ажыл-агыйлар аралынын комплекси-де семирит турар малды мал чем-биле хандырылган, а ол ишкан районун сүт фермаларнын терегелдин хан-дырылган ол четчир.

Лоу районун мал чеминин курлавыраарын белеткээр-ге хей чылдыг ситен, тараа кудуру, тараа токуучылары чиг-өт боп турар. Ол чиг-өтти чехтерге ууш чокка элтип турар.

С. НАШТАЛАНЧИК,
СЭТА-нын көрр.

Черновыч.

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы
№ 197 (10794) 1978 чылдың август 24, четверг 1025 чылда үлдөөлөттүгөс Өртөс 2 көп. (СЭТА).

БӨГҮН «ШЫН» СО-ЛУННУН КУШ-АЖЫЛЧЫ АЛДАР ТУГУН Чөөн-Хемчик районда «Алдаан-Маадыр» совхозтун Бора-Тайга сабырында коммунист Ховалыг Калзанович Доржунун удурткан ситенги эвенозунун чедирининге тураскаалдып көлүргөн. Үш кижиден тургустунган ол эвено сөөлгү он хонукта 59 тонна ситенги белет-кеп, график онаалады-зын 118 хуу күсүткен.

Звено нитизин-биле 125 тонна ситен белет-кээр планын. Бо хунге чедир 89 тоннаны белет-кеп алган.

Мал чеминин белеткээр-ринин муракчыларына деннежинер!

МАЛ ЧЕМИНИН БЕЛЕТКЕЛИ-БУГУДЕНИН ХЕРЭЭ

СЭКП обкомунда, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде, облпрофчөвүлелде болгаш ВЛКСМ обкомунда

ТЕМПНИ АМ-ДАА ДУРГЕДЕДИР

Совхозтарнын ажыл-ишчилери хоорайларын болгаш ажылчын суурларын шөптен дуалажып турар албад органи-зация, бугуруге черлеринин ажылчынарын болгаш ал-бан-хаакчыларнын киржилгесин-биле август айнын ийгини он хонунда мал чеминин белеткээринин теминин азын дур-гедеткен. Август 21-ге чедир республикада 68428 тонна ситен (планын 41,6 хуу), 11086 тонна саяк (21,3 хуу), 2760 тонна витаминин ситен даганы (31,7 хуу), 5188 тонна бузук-бүрү (64,9 хуу) белеткетинген. Белеткееп чем-нерин он хонукта нити өздөстө 14 хуу болган.

Августун ийгини он хонунда муруну районнарын ажыл-агыйлары мал чеминин белеткээринин теминин азын дур-гедеткен, оон иштинде өвүр районун совхозтарында немелде өздөстө 30 хуу четкен. Барым зонанын совхозтарында ажыл-агый теминин азын бедон, мында өн-өш немелде өздөстөн (16,1 хуу) Чөөн-Хемчик район чедип алган. Тол зонанын рай-оннарында өрткөн он хонукта Току районун ажыл-агый-лары түзөр ажылдап, 18,6 хуу немелде өздөстөп болган.

Илдег болжол республикада мал чеминин белеткеепинин нити теминин ам-даа чавыс боп арттышкан. Хонукта ор-тук өздөстө чүгө 1,4 хуу болуп турар. Витаминин ситен даганы белеткээр агрегаттары ам-даа чавыс бугуругулууг ажылдап турар. Республикада ортумак-биле бир агрегатка онааштыр чүгө 92 тонна ситен даганы белеткетинген, а Эрини, Тес-Хем районнара дөңгүлө 38-38, Барым-Хем-чинте—40, Бин-Хемде—80 тонна онаажып турар.

Илдег хой ажыл-агыйларда мал чемин белеткээр техниканы бедик бугуругулууг ажылдарын хандыраан, мал чемини белеткээринин болгаш оон шынарын экижидеринин муракчы артарарын калбаа-биле ажылдап турар.

СЭКП обкомунун бөрөзун, Тыва АССР-нин Министрлер

Чөвүлелин, облпрофчөвүлелин болгаш ВЛКСМ обкомунун доктаатканы болза:

Августун ийгини он хонунда мал чеминин белеткеепин талаа-биле социалисттик чарыштын тилекчилери кыл-ды дараазында районнарын саапар:

— Тол зонада — **ТОЖУ РАЙОНУ** (СЭКП райкомунун се-кретары С. К. Орус-оол, райкуском даргазы Д. О. Дарган, ВЛКСМ райкомунун секретары Н. В. Тулин)

— Барым зонада — **ЧӨӨН-ХЕМЧИК РАЙОНУ** (СЭКП рай-комунун секретары Н. С. Бойду, райкуском даргазы Б. Б. Чидок, кездег ажыл-агый ажылдакчыларынын профилелин-нин райкомунун даргазы Б. Д. Монгуш, ВЛКСМ райкомунун секретары М. Н. Ондар)

— Муруну зонада — **ӨВҮР РАЙОНУ** (СЭКП райкомунун секретары Ч. У. Орджак, райкуском даргазы А. Б. Семис-оол, ВЛКСМ райкомунун секретары С. М. Достай)

Току, Чөөн-Хемчик болгаш өвүр районнара СЭКП обко-мунун, республиканын Министрлер Чөвүлелин, облпроф-чөвүлелин болгаш ВЛКСМ обкомунун шилчир Кызыл тур-тарын 200 рубль акша шапталдары-биле кады тысыр.

Дүжүт ажаалдаан калбарыры-биле чергелештир, мал чеминин белеткеепин күштердир немелде кемчелерин ап чорударын, хону-шөлдөргө үнөп бугу-ле үнүштерин мал чем-неринин курлавыраарына ажыгдарын, дүжүт ажаалдаан саанын хари урга ажаан болгаш сан-уечка алдыры-биле кады өн-өш кыска хуусаа чорударын, айгыстарын мал ка-дарарына ажылдарын СЭКП райкомнарына, райкуском-нара, ВЛКСМ районнарына, кездег ажыл-агый ажылдак-чыларынын профилелин райкомнарынга, кезде Советтерге, партия болгаш комсомол эге организацияларына, ажылчын комитеттеринге, совхозтар директорларынга дагаскан.

Малчын өг-бүлө бурзуу—15-20 ТОННАНЫ

ЗВЕНОЛАРНЫ ТУРГУСКАН

Бай-Тайга районда «Мурнак» совхозун малчынары СЭКП ТК-нын июль (1978 ч.) Плену-мунун шийтирлерин аммы-далга боттандырар дөң, ону беш чылдын үнүш шалымын чылдында нити-ниң малынга быжыг чен-сууру тургузулганда илде-пейлэг киреңи турар. Сов-хозтун үш хойжу бригада-зын малчынары тус-тө эвено боп алган, ситен белеткееп турар. Мал-чынар нитизин-биле 192 тонна ситенин белеткээр онааладыл. Бо хунгерге чедир 105 тонна ситенин кептеп, сарааткан.

№ 1 хойжу бригадын малчынары чем белетке-динге социалисттик чарыш-тын муруну оодурунда чоруп турар. Ол хонуктар ичкэ бурдуу-ле 15 тонна ситенин, 40 тонна мотан сууны белеткееп

А. КАПЧЫР.

ДЭЭРЕЛЕРНИН БИРЭЭЗИ

Хойжу Кол Лопсан-Се-ренович Доржулаан — Току районда ичк шырары кыл-дырынын бирээси. Оон ажаалдаан-да, арта-дуржулганы даа үзүс. Ол «Тоора-Хем» совхозна үр чылдарында малчынын бел-геп. Ону беш чылдын үнүш чылдында Кол Дор-жулаан хой бурдууларын 3,1 кг дүңгү кирген ичк, тө-рүрү 100 хойга онааштыр 91 хураганны мөлдө зорук турган, бодуну хуусаага ани куусеткен. Ол бо чы-лыи Эп-Суттун Хап-Кы-рында чаллаан.

Бо хунгерде хонун хойжуда чымштыг ажаал-дыл үзөп. Кол Лопсан-Се-ренович өртөн даа быжык-да хойларын олардын үндүргөш, хун элөп бед-ик, чер кырыштын шапмы, хырааны кезе боорге, ола-рын өлөнгө элтип каан, бодуну кезип каан ситен бөлөр дөң чоруттар. Ол бо чылдын нитизини ма-лынга 15 тонна ситенин бодуну күнү-биле белет-кееп алдырып хандыган.

А. НУГУТАК.

Току район.

Улуг-Хем районда «Күш-ажылдыг хос-туу» совхозтун Көп-оол Лаахын удурткан мал чемин белеткээр механизастаанын бригадасын планнада онааладын амыр куусеткен. Ол коллектив нитизиниң малынга 2025 тонна чемин белеткээр тургаш, ону 2040 тонна кылар куусеткен.

Бригаданын иштинге калбарган соци-алисттик чарышка Виктор Маадыр-оолдун эвенозу тилеп турар. Оон кеңи үнөри пландан амыр 60 тонна ситенин белет-кээр.

Мал чеминин белеткееп үргүчүлөш-шан.

ЧУРУНТА: В. Маадыр-оолдун эвенозу. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотозу.

ИЙН МУҢ ТОННА

Нитизиниң малынга быжыг чем баазамын тургузар тала-зы-биле ажыл бо хунгерде «Найрала» совхозта хаймыш-тынныг. Мал чемин белеткээр механизастаанын ком-плекстиг бригаданы совхозта тургускан. Ону дуржулгалыг ме-ханизатор Дамба Сүрүн-оол удуртуп турар. Бригадада бугу техниканы быжыгалаан. Ону ийн эвенога үкөн. Оларнын аразында социалисттик чарыш калбарган.

Комплекстиг бригадата 4 муң тонна ситен белеткээр онаа-лаан берген. Совхозтун ситенчилери СЭКП ТК-нын июль (1978 ч.) Пленумунун шийтирлерин аммыдалга ботта-ныдыры чиле өрөс-шудуругу ажылдап турар. Олар бо хунге чедир 2 муң тонна ситенин белеткееп, планын 50 хуу чедир берген.

Трактор-биле ситен кестиреринде Сундуй Кошкар-оол, Олег Сундуй, Михаил Бавуу, ситен бөдөринде Нава Чыргай-оол, Олег Байыр, Анатолий Суван болгаш өскөлдөр-дө хүн нормаын 120—130 хуу кууседип, шалыкын ажылдап тур-ар.

С. ТАСПАЯ.

СЭКП ТК-нын июль Пленумунун шийтирлерин-амыдыралга

КИЧЭНГЕЙНИ-МАЛАЖЫЛЫНЧЕ

СЭКП Улуг-Хем райкомунун пленумундан

СЭКП Тол Комитетинин июль (1978 ч.) Пленумунун шийтирлерин, СЭКП ТК-нын Чингине секретары Л. И. Брейневич «СССР-ниң кездег ажыл-агыйын дулам мый хөгжүдөр дугайында» влеткелдинде айтыштыларын болгаш вөгөлдөрлерин Улуг-Хем районун бугу ком-мунистери база ажыл-ишчиле-ри ууш көдүрүшкүн-биле деткан, акыл-ажаанга дорт удуртулга кылдыр чүгө ар-ган. Ол дугайында чүгө пар-тия райкомунун IX плену-мунга болган.

«СЭКП ТК-нын июль (1978 ч.) Пленумунун, партия Тыва обкомунун VIII пленумунун тудуңдеринге болгаш СЭКП ТК-нын Чингине секретары Л. И. Брейневич «СССР-ниң кездег ажыл-агыйын дулам мый хөгжүдөр дугайында» влеткелдине дүштүр район-вуд партия организация-зын сорудалары» деп шет-көөдө партия райкомунун бирги секретары К. А. Мас-лык-оол кылган.

Илеткелчи болган санал берген эштер — «Найрала» совхозта партия секретары Ю. Лопсан, «Күш-ажылдыг хос-туу» совхозтун директору И. Байлорон, «УТКА 25 чылды» совхозтун кол агроному С.

Молюев, «Ак-Туруг» совхозта партия секретары Р. Хунай-оол, «Найрала» совхозтан сааныч Д. Санчап, «Иданов атыг совхозтун директору Б. Монгуш-оол болгаш өскө-лөрдө Коммунисттер партия-нык болгаш Совет чавактын доктаамал сарып салыштын-нын ачымында СЭКП ТК-нын март (1965 ч.) Плену-мун соода, манайл сөөлү чылдарына районун кездег ажыл-агыйында болуулаан ууш чаартылгандар дугайында чүгө, кылды шийтир-леткелдине турар аягыр-ларын, чөптөстөрүн шүгүчү-лөкчү сөзү-биле айтын чүгө-лааннар.

Улуг-Хем районун кездег ажыл-агыйында нитизиниң теминин баалаан бидиккан. Совхозтарын кол бурдууге фонддары 2,6 натап өскөн болгаш бо чылдын эгелдине 33,2 миллион рубль четкен. Чүгө тоску беш чылдын дур-гузунда районун ажыл-агыйлары амыр-бүрү маржа-ныг 216 тракторуну, тараа ажаар 121 комбайнын болгаш 150 ажыг автомашыны ал-ган. Оон түнөйлөдө машина-трактор паргы чарынган. Бо беш чылда совхозтарын техника-биле хандыраары 1,5 натап улдарып.

Мал ажылында база бгай

эвө түнөйлөдөр чедип алдын-га. Бо чылдагы көргүзүл-гөри 1965 чылдаа-биле денээрте, шор малдын баш саны 128 хуу көвүдөн, ээт бугурун—10, сүтүгү—3,8, дүктү—12,8 хуу улгакан. Мал ажылынын продуктула-ры-биле чонун хандырыла-зы экишкен, көдөңчү кур-такчыларынын аммыраа байдалы көсүзү-биле эн-жөөн.

Улуг-Хем район — рес-пуб-ликамын хой ажылдыг район-нарын бирээс. Ылганган мал ажылынын ол поз амыр бопун келген. Мында чымдык эки көргүзүлгө-биле кады четкестер база бар. Чыжаа, 100 баш хойга онааштыр алдынын турар хураганнарын саны эвөн бопун арттышкан: бурдуну чылды—73, артын чылды—68, бо чылды—77 ху-раган алдыган. Оон уланын-даа хонун баш санын өздөстө оожук. Оон анында бур хойдан кырган ап турар дүктү дензин эвөн бопун, 1974 чылдагы дендеден өс-көй, доктаан турушкан. Рай-он өрткөн чылдын 22 тонна дүктү чедир дужааган. Бо чылдын планын даагаларын бодуу-биле күсүдери база

бетпешияларын база мал-чынарын хуусонгө ажы-лынга чарыскага чок чо-руунда болгаш малды чил-кер, төтөгөтөр тавакылар-биле денесиди ам-даа комп-лек чорудуп турарында ил-дег байдал тургустунган дөр-өңи илеткелчи болган санал бергенер дендегален. Бо бугу чөптөстөрүн кыска хуусаа-да чылдарынын өрөкчөк чу-гулаам пленум айткан.

СЭКП ТК-нын Чингине се-кретары Л. И. Брейневич СЭКП ТК-нын июль Пленумунга илеткелдине ээт бугурун көлдөдөрүнүн туугаа олоп-алаан айткан. Бо талаа-биле чылдык эки көргүзүлгө турарында чөптүнү дөттал болгаш сүдүн үрөспү чоруу-га ууш денесиде, база ол ишкан мал чеминин белет-кееп, техника ажылдадында, кездег тудууларда, оон-биле чергелештир партияларын, партия өгө организациялар-нын чон ортуунда полит-массалыг, организакче ажыл-дарын чорудуп, социалисттик чарыштын организастап турарында ууш чөптөстөр бармы шүгүчүлөк, оларын эдерип тодаргай арга-кемчелерин айткан.

СЭКП ТК-нын июль Плену-мунун, партия Тыва обко-мунун VIII пленумунун шийтирлерин аммыдалга ботта-ныдырынга хандырылган кемчелер кирген док-таалды пленум хуусон алган.

Партия райкомунун плену-мунга республиканын Мини-стрлер Чөвүлелин даргазы Ч. Д. Ондар киржин, түвө чүгө-лаан.

М. ХЕНЧЕК-КАРА,
«Шынын» тускай көрр.

ЧЕДИШКИНВЕРНИ БЫЖЫТЛАД...

СЭКП-нің Каа-Хем райкомунун пленумундан

СЭКП Топ Комитетинин июль (1978 ч.) Пленумунун шийтпирлерин СЭКП Топ Комитетинин Чингине секретары, ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Т. И. Брежневтин «ССРЭ-нин кезде» акыл-агынын улам ийкей жоккодогудай айтылган иштеринде айтылган чүдөргө болгон түндөлдөрүн Каа-Хем районунун коммунисттер боттарынын XII пленумунда тоолуктуу чыгарылган.

СЭКП ТК-нын июль (1978 ч.) Пленумунун база партия Тыйа обкомунун VIII пленумунун шийтпирлеринде, республика партия организацияларынын сорууларынын дугайында иштеринде партия райкомунун бирги секретары Д. Л. Тимейи кылган. Июль Пленумунга СЭКП ТК-нын Чингине секретары Т. И. Брежневтин иштеринде болгон Пленумунун шийтпирлерин районунун коммунисттер баяа ажыктап чоңу, бүтүрөт үзүр улашкан, чындык сепсетиле-беле дүлөз алган.

СЭКП ТК-нын чорудун турар ленинчи аграр политикасынын, партия болгон талаа-тын доктаамал сагыш салымшынын ачылында, бүгү чуртта иштин бистин районун акыл-агынын улам жакшы өсүр оор. Кезде акыл-агынын бүдүрүлгөнүн материал-техниктиг баалаам улам быжытып, малдын баш саны өсүр, кезде акыл-агынын продуктулары улам көздөн турар. Сөөлү чеди чылдарда

кезде акыл-агыга каштал салымшыны 65,9 хуу, бола малдын баш саны 14,7 хуу, хой 20,2 хуу, сүт бүдүрери 13,6 хуу, эт 13,9 хуу, дүк 47,9 хуу кылдыр өскөнүн иштеринде көргүсөк. Малдын продуктулуу ээзон каш хуу улагаткан.

Чедишкенин-биле чөргөшөр чөптөстөр барын тодоргой айтып, оңу дайладырынын аргаларында иштеринде донтоган. Капитал салымшынын, материал-техниктиг баалаам болгон бүдүрүстү курлаар, байлаарын доңузу-биле ачылыган иштеринде турар. Оңу топ-иши долу акыл-агы туду-на тер болгон мал акыл-агынын продуктуны бүдүрүлгөн улагдыр ужурут. Тосиу беш чылда продуктуны бүдүрери чылда ортума-биле 8 млн. 651 муң рубль турда, а 1977 чылда 7 млн. 910 муң рубль болгон. Оң иштин тарая, картофель болгон вогаа дүдүдү чымыла баткан. Чинэе, 1966—1970 чылдарда таралын дүдүдү ортума-биле бир гадап 2,9 центнер, а 1977 чылда гадап 5 центнер болган.

Нитиштин малдын продуктуу чортуу кууду деңгээлде, чыгыш малдын, оңурунун, хаванарын баш саны кылдырылган.

Күрүнгө мал продукту-нын садары соолту чылдарда районда хожудай турар. Эрт-

кен бүдүн чартык чылда күрүнгө 3608 тонна тараян, 761 тонна этти чедир саткан. «Кызыл туку», «Бурун-гаар», Ленинчи орук» совхозтар бүдүн мурунга хой өрөлдү болгон. Кезде акыл-агы өргөлдү, совхозтар удуручулары, партия организациялары, кода Советтер оң хожуулашкынын болдурубааны, оон уштунун алырын аргаларын дарыя даян тыгар ужурут. Эту садарын планын күдүсүр дөш бүтү акыл-агылар малды сепиртпейин эки организастан чорудар, малга элбөк чөм-сүзүрү чогуур өйүндө, белек-кең тургуулары негетинип турар.

Сүт садарын талаа-биле «Ленинчи орук», «Узур Октябрь» совхозтарда байдал дүрүрүнүн. Бир хойдан 3,5 кг дүк кыргып алган-даа болза, дүк сатар планын ра-боа күдүсөткөн. Иштеринде болгонда, күсүк ийги кергилданын организациялары негетинип келген.

СЭКП ТК-нын июль (1978 ч.) Пленуму кезде акыл-агынын материал-техниктиг баалаам моон соңгаар-даа улам быжыткан талаа-биле соруулаты салган. Чер болгон мал акыл-агынын мехпал-астаар. Бо талаа-биле акыл районда эки чоруп турар. 1965 чылда 205 трактор турган болза, ам бо чылдын эгинде 300 трактор чедир өс-

көн, автомобильдерин, комбайнларын база кезде акыл-агынын алам-буру машиналарынын саны өскөн, чылды-на чаа-чаа машина-техника районун акыл-агынын планга негетинип турар. Иштеринде болгонда оон алаада, кампалтамында четтестер бары иштеринде айтылган. Иштеринде «Кызыл туку», «Бүрөк», «Совет Тыйа» совхозтарда кууду деңгээлде, чылды-на хой-хөй машина-техниканы «өргө-лөө» дөш-ле үндүр бижир чорутар бар. Бо сөөлү ийи чыл иштеринде беш 81 автомобиль, 92 трактор, 41 комбайн үндүр бижир-иле күрүнгө уагу каража болган.

Черин кампаарын, оңу чөмшөлдүн турарын байлаамын дугайында, ол иштин кадрлар айтырында ба-ла малчыларын акыл-агында чедишкенин болгон четтестерин иштеринде тодоргой айтыкан. Иштеринде амгы үеде эң чутуза кампалыга болду мал чөмшөлдүн белек-кеңи канчаар чоруп турарында доктаган. Бо чуртуу чедир план күдүсөлдөн—сигени 36,2 хуу, сепетти 3,8 хуу, сөгөн дагынын 25 хуу, бүдүр-бүрүнү 25,1 хуу күдүсөткөн. Бо сеп-түчөрдөй аларш юорго, мал чөмшөлдүн белек-кеңи районда кошкан чоруп турар болгон байдал дүрүрүнчү.

Күсүк дүжүт ажаалдамында белек-кеңи кошкан. Оң акылды чөмшөлдүн акыл-агылар кончут шийтпир чорудун турар. Чинэе, «Ленинчи орук», «Кызыл туку», «Бүрөк» совхозтарда ол акыл кончут сула организация-таттын турарын «Ленинчи орук» совхоз 30 комбайнда 47-ти, 11 жаткадан 8-ти, а «Бүрөк» совхоз 26 комбайнда 14-тү, 15 жаткадан чүлге 8-ти сепет алган эң кууду темпини көргүзүп турар.

Мал кыптагылашкынычче уагу күчөргөнүн баш уагу салган, ол талаа-биле тодоргой хөмчөлгөрин алган болгон малчыларын боттарынын амдырал хандырылган улам акыл-агынын улаштыган акылды ам-даа кошканын пленумга чыгарылган.

Пленумга СЭКП-нин XXV сессиян атып совхозтун партия организацияларынын секретары С. Феронин, «Ленинчи орук» совхозтун директору В. Усков, «Бүрөк» совхозтун саанчысы, Тыйа АССР-ин Дээди Советинин депутаты Б. Суван болгон өскө-лөрдө чедишкенин бил-кылган, четтестерин дарыя чайлаарын оруктарынын дугайында акыл-агы сапаларын бергенер.

СЭКП-нин Каа-Хем райкомунун XII пленумун чыгарылган айтырымга хаванары-тыр делтергей доктаалды хулөп алган.

К. ТУЛУШ.

Бүгү-эвилел чизезинге белеткел

1979 чылдын январь 17-ден 24-ке чедир чорудар чурттакы чоңуң Бүгү-эвилел чизези болза эң-не уагу болгон нарын статистиктиг ажалдарын бирээз болур. Чурттуу политиктиг, экономиктиг болгон культуруг амдыралында чизе уагу ужур-дуулаам. Оң түнөөдөрүн уагу акыл-агынын агар болгон переспективтиг планнашкыныча, ам болур деп турар чарты-галарын сонология талаа-биле иштин чөвөрүнө болгон эртем талаа-биле баш уагу болгон көөрүңге ажы-лаар.

Бизин чуртууаста чурттакы чоңуң чизезин оң чыл болгонда бир катар үргүчү чорудун турар. Оңу чурттакы чоңуң эр-хөргөсөлүнүн, на-пионалын, төрөн дүлө-нин, өг-бүлөсүнүн, эртемниң, акыл-агынын болгон уагу акыл-агынын адырларында оң хувааланып талаа-биле санынын хуваалда-мында болгон составымы дугайында сеп-түңгөрин алы-ры-биле чорудун турар.

ЧУРУКТАРДА: 1979 чылдын чурттакы чоңуң Бүгү-эвилел чизезинге тураскал-кан септ (үстүңде); ССРЭ-нин ТЭЗ-чин Топ саналга тө-вүнүн бажыны (ортуңда); ССРЭ-нин ТЭЗ-нин Саналга төвүнүн электронулг дамында магниттиг дискларда жоң-чөкчөдөрүн акылга инженер-электроник В. Г. Золотовтун белекени турары (адаанда).

В. СЕВАСТЬЯНОВТУҢ фотолары.
(СЭТА-ның фотохроника).

ХӨМҮР-ДАШТЫҢ БОЛГАШ СПОРТТУҢ МАСТЕРЛЕРИ

«Социалист Донбасс» соду аттыг Донецк шахтанын кол корууунун ханаларында дагыларын күш-ажылы чедишкенин-биле чөргөшөр ук бүдүрүлгөн спортчуларын сөөлү үеде чедир алган чедишкенин айтыкан «Чангыкты» база аскан. Слесарь Александр Болдыревке, крепильщик Леонид Марковскийге болгон оң уруу школаты Наташага коллектив тускай байыр чедирген. Олар республика маргалдамында чедишкенин киришкен, Херсондан чоокта чаа элп колгонер.

Өкө плакатта электрослесарь Владимир Астаховтун чедишкенин көргүсөк. Ол етол теннисинге спорт мастерини кандидаттын нормалын күдүсөткөн. ПТО-нун хөй кеңирине харазыла оператору Татьяна Бобнева тилекти болган.

Бүдүн чартык муң кирежи, азы шахтанын ийи ажылынын бирээз-ле, бодунун хөстүт үеин спортка бараалганды турар. Чоокта чаа болуп артка партия-ажы-агы активниң хурамында шахтаның директору Юрий Барановтун «Бүдүрүлгөн ажык-тын белектеринде болгон күш-ажылы сагыла-чур-уму быжылаарында күш-култуураны сайыра-канымы уагу илгити бол-ган» деп делгезген.

Ук шахтанын коллектив чыл эгезинде тура, 70 муң тонна хөмүр-дашты пландан ажып казып тыкан. Оңу беш чылдың үш-кү чылдын планын шах-та коллектив хуусаа бө-тинде күдүсөткөн. Ол дөргө быжык тура-сөрүкүр, да-дыккан кижилерин ачы-дыр. Илгити даг ажылымын спорт мастери Анатолий Бучеринин, агыл-агынын активниң, бирги районда Сергей Рыбков, электрослесарь Николай Савченко болгон өскө-дө хөмүр-даштыч мастерлерин мааза демде-лер болур. Хөй-инитиңи тренер, электрослесарь Анатолий Жуканын удурук коңадынын составында бо эштер ки-лип, боластын волонтери чемпиондары болгон кү-бөктү адилчекчери бол-ганнар.

«Социалист Донбасс» спортчулары, күш-ажыла-даа, спортка-даа бирги чери ээлөр дөш чөмшөлдүн турарлар. Ра-йон спартакиадамыга бо команда ады чыл улаш-тыр тилекчилер болуп келген.

А. ЛЕНИН, СЭТА-ның көрр.

КИЧЭЭНГЕЙНИ САЛГАН

Кижилер төлөнтп чараш аажы-чаага, ажылыга харысалгалы, ак сепетинде болуру чөргөшөр эки мөү-шын-ларга кижинтигер. Коллектив кижигүнеринин чүгө күш-ажылыне эвес, харын хөстүт үеин канчаар ажыктыр эр-тирзе экил дөргөчө кичээнгей салып турар коллективтер бистин районда хөй. Оларын бирээзине Тес-Хемни райпо коллективин тамаарыштырып болур.

Бо коллективтиг кижигүнери район төвүндө органи-зациялар арасында организастан концерттерге бо-ла киржир. Оң акыл-ишчилери районуну Кудугра бажынында «Тыйа оюнар көжөзүн» эртиргенин чымыла чон дыка соңуру-ган. Коллектив кижигүнери хөстүт үеинде республика на-йысылла Кызылга чедип, сурагып адист Алды Пугачева-нын фондирин организастан-биле көргөнөр. Ол иштин Най-Хал, Шувенское болгон өскө-дө чөргөшөр дыштанар хүнерде экусукалал, куудураут дыштангалары органи-застан турар. Оң ийи коллектив кижигүнериниң ка-дыкшылычында профивиле организастан доктаамал са-гыш салып, «Уш-Бездир», «Чедер» курорттарже пүтө-скаларын берип, оларын уругларын Гагарин, Дүңгичи, «Сайлак» аттыг пионер лагерлеринче дыштандырып турар. Бо бүгү хөмчөгөр, кижилерин амдырал-чуртталганычы доктаамал сагыш салымшы коллективтиг мурунда салдыган план-ныг өнааддаларын күдүсөдөрүнө илгити берип турар. Сырй паттышкан коллективте сагыла-чурум үрөз, ажыдан үнө-рир чөрүк сөөлү чылдарда өвөөжөн.

Тес-Хем районунун акыл-ишчилери бо чылдын бирги чартымын планын бүтү талаа-биле чедишкенин күдү-сеткен, районун бүдүрүлгөлерин арасында шидчир Кы-зыл туку чаалап алган.

Район төвүндө албан организация чөргөшөр, партия, профивиле, комсомол организациялары акыл-ишчилерин дыштанар хүнерин ажыктыр эртирер талаа-биле бөтүт хөмчөгөрүн аң чоруду турар. Көжө-жө-жө график сөзү-аар эртирпир келген. Чинэе, «Чурталганын үнөсүн чүдө?» деп диспутту Самагалдай ортумак школанын башкылары, чаа паспорт тысырынга тураскалган көжө-жө райгүс-комунун иштики хөкөтөр кидизинин ажыдакчылары ука-шыларын организастан эртиргенин чон соңуруган.

Ажыкы чоннарнын дыштанар хүнерин ажыктыр эр-тиреринче улаштыган эки арта-дуржулган ажылап, чаа чүд-дөрүн тыыры коллективтерин удуручуларынын, хөй-ини-ти организацияларынын чутула хөргө болуп турар.

М. ОЮН.

СЭКП Тес-Хем районунун хөргө-жө-жө ортузуңга ажып чорудар кидизиниң эргелкени.

«ШЫНГА» харын КҮШТҮ НЕМЭЭН

Бо чылдын июль 20-де ун-ген № 168 «Шың» солдуга Кызылда «Триест» гостини-цанын тудуу кончут оожук чоруп турарын дугайында Т. Монгуштуң корреспондент-цаны парлаттыган турган.

«Тыла тудуу» трестин эргелекчизиниң оралкычы Л. Таченонун, «Кызыл ту-дуг» эргелекчизинин кол ин-женери В. Лепуховтун бол-гон трестин техниктиг кидизинин инженерин В. Салчак-тын редакцияга дынатканы болза:

«Триест» гостиницаның аалчылар хулөп азыр корпу-лун тудуу дүргөдөрүнө биле тудууларын кужун немээр. Ийди ам «Кызыл ту-дуг» эргелекчизиниң үш брига-дамы, 48 дугаар тудуу эргелек-чизинин база үш бригадамы ажыдап турар. Нити тудуу-жуларын саны 55 кижиче-дин турар. Корреспондентка № 1 участкада удурукчулук чөк деп сүгүмчүлөз. «Кы-зыл тудуг» эргелекчизинин № 1 участкагунуң начальнигыне Г. Яркийни томуйлаан.

Трест дөрт дугаар микро-районда удурукчулук № 12 бажынын база ийди уруг-лар саданын тудуу доола-рыныче уагу кичээнгейни са-лып турар. Ол тудуулар доо-стү бөргө, «Триест» гостини-цанын тудууна тудуулар немээр.

Тараан дүңүттүгү гөй-тердан 137 центнер чедир бе-диди турган, тарая бүдүр-гө эостурин чедип алган турар. Агротехниктиг хөмчө-лөр-биле чөргөшөр, тарая бүдүрерин специализастары чутула чери ээлөр. Респуб-лика бараанын тараян, уренини база мал чөмшөлдө-рөглөр тараян бүдүрер сов-хозтарын тус-тууанда агы-лаар, 15 совхоз тарая сатар планын болур. Уренин тарая бүдүрерин республиканың уренин акыл-агынын кат-тымшымынында (8 акыл-а-гы) моонзон турар. Аркап өскө совхозтар мал чөмшөлдө-рөглөр тараян тарып өс-түрер алаар.

Амгы үеде республикада картофельди болгон погаа-ларын кончут эвөштө бүдү-рүп турар. Ол продуктулар республиканың чоңуң эки-чөмгө хөргөшөр нормалында элзон каш катпал эгеш болуп турар. Оң чөптөс чөрүктү чы-лаары-биле 1990 чылга чедир погаа-ларын чымылаан 8,1 катан көвүдөдөр, тодоргой-лаарга, 28,4 муң тонна чеди-

рени, а картофельди 5,2 катан көвүдөдөр, азы 25,8 муң тонна чедир планын турар. Ол культууларынын шө-лү калыптарынын, оларын сүгүттүч чөргө олуругуу тускайлаттыган акыл-агы-ларга, бригадаларга карто-фельди, погаа-ларын өстүр-гө-рин аргамы-биле оңу чедип азыр.

Сүтү чурттакы чоңуң хө-рөгөлдү база-ла бүрү-биле хөмчөдөрүн турар. Оңу барымдаалап, 1990 чылга че-дир сүт бүдүрерин 1977 чылга деңгээлге, 1,5 катан көвүдө-дөрүн, тодоргойлаарга, 45,3 муң тонна чедир төлө-вүн. Сүт бүдүреринин ийди уагу оулаанын савар инженер-ини баш санын көвүдө-дөрүн, ол иштин бир ашкетч чылда савар алыр сүтү 210 кг чедириниң нуселы-биле хандырып турар. Ол айтыртын шийтпирлеринге уагу рольду сүтүкү инженерин сүт комп-лекстерини мөңгө-жө, чыл-дык совхозтарын күтүсө сүт бүдүрер кылдыр специализастарын ойлаар алаар. Оң-биле чөргөшөр. «Сноуш» трестин совхозтарында агы-

АДАШКЫЛАРНЫҢ ЧЫМЫЖЫ

Шадып Дамбиевич Мон-гуш совхозтун муракчы хой-жуларынын бирээзи. Ол бо чылдын март айда пенсияга удеткен. Оң коңагында үш чус ажып хойну бир-ле мал-чында хулөдүн бөөр ужурут апарган.

— Менде өөрдөп каан малдын бар ийи, аңа хойну хулөдөп берсе кандыг ийги? — деп, малчын сапал кирген.

Оң өөрдөп каан малчыны болза, хойнуң биче огу болган. Оң каш чыл улаш-тыр адашты дуалажып чо-рааш, шына-ла мал ажылы-га мергезген. Хөвүн мал-

чынын саналын деткөө. Ша-дып Дамбиевичин биче огу Валерий уагу хойжу болу бер-ген, а ол боду огулун дуга-лачч кадарымы. Шадып Дам-биевичинин ортун огу Ла-дын-оол база хойжу. Ол ак дөрт чыл иштинде муракчы-ларын өдүрүндө чөргү ту-рар.

Малчын адашкылар июль айнын 25-тен эгезеш ситен кезнадевиче киргенер. Олар беш тонна ситени белеккаш, кыштада чедиргенер.

М. ЛАМА.
«Ак-Дуруг» совхоз.

КОЛ УГЛАНЫШКЫН — СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ

«Специализация болгон концентрация талаа-биле амдыды чорудар үеде кол айтыры — ол дөргө ханы-зы-биле бодал көөрү, эртем талаа-биле үндөмүздөр, баяк бүдүрүлгөн үрө-түңгөлдү чорун-тур», — СЭКП ТК-ның июль (1978 ч.) Пленумунга СЭКП ТК-нын Чингине секретары эш Т. И. Брежневтин иштеринде айтылган.

СЭКП-нин аграр политиканы амдыралга боттадырып турарын түнөөлдө, Дык АССР-нин кезде акыл-агы-ныча оң материал-техниктиг баалаам быжылаарын, чөргөшөр меандорларын ил-гити, чөргөшөр талаа-биле уагу хөмчөгөрүн оң чоруткан. Ол чөрүк чер-баа мал, ажылы-ныч продуктуларын бүдүрерин өстүрерин хандыран. Көзө-лүн акыл-ишчилеринин ам-дырал-чуртталганы дыка бө-дөз.

Республиканың совхозтары-нын экономикамы быжылаан. Оларын кол бүдүрүлгө фон-дуларынын өртөк-үвөм ам 287 млн. рубль чедип турар.

Бөтүңгү совхоз — ол дөргө кезде акыл-агынын уагу бү-дүрүлгөнүр. Ам бир сөзү-лап ортума-биле кезде акыл-агынын амгылыгы чөргөшөр

комунун пленумунга бөдө-лаан.

Себерийин болгон Бүрүк Чөөн чүктүң районарында чоруп турган үеинде эш Т. И. Брежневтин берген ай-тымшымынын-биле азы-а-зыр, а ол иштин СЭКП ТК-нын июль (1978 ч.) Пленуму-нун доктаамал барымдаалал, үстүндө айтыкан планга Тыйа АССР-нин кезде акыл-агынын хөргөшөрүн үр хуусаалык (1990 чылга чедир) програм-манын база оңу күдүсөдөрүнө илгити бөөр хөмчөгөрүн немей акылдан кылган.

Бүдүрүкчү күштериниң хө-гү-дөдөрүн болгон хоорай чур-такчыларын өздөлдөн ба-рындаалааш, азы-ле про-дуктуларына чоңуң хөргө-лөдөрүн хандыран оң хөм-чөгөр баш уагу көрүп тур-рар.

Тарая бүдүрүлгөн — сов-хозтарын экономикамын эң чутула аянозу. 1990 чылга чедир тарая бүдүрерин 269 муң тонна чедирин төлө-вүн. Тараян садарынның планы өскөргө чөк хөргө-р артар. А мал чөмшөлдө тараян ажылаары дыка улга-

дыр. Тараан дүңүттүгү гөй-тердан 137 центнер чедир бе-диди турган, тарая бүдүр-гө эостурин чедип алган турар. Агротехниктиг хөмчө-лөр-биле чөргөшөр, тарая бүдүрерин специализастары чутула чери ээлөр. Респуб-лика бараанын тараян, уренини база мал чөмшөлдө-рөглөр тараян бүдүрер сов-хозтарын тус-тууанда агы-лаар, 15 совхоз тарая сатар планын болур. Уренин тарая бүдүрерин республиканың уренин акыл-агынын кат-тымшымынында (8 акыл-а-гы) моонзон турар. Аркап өскө совхозтар мал чөмшөлдө-рөглөр тараян тарып өс-түрер алаар.

Амгы үеде республикада картофельди болгон погаа-ларын кончут эвөштө бүдү-рүп турар. Ол продуктулар республиканың чоңуң эки-чөмгө хөргөшөр нормалында элзон каш катпал эгеш болуп турар. Оң чөптөс чөрүктү чы-лаары-биле 1990 чылга чедир погаа-ларын чымылаан 8,1 катан көвүдөдөр, тодоргой-лаарга, 28,4 муң тонна чеди-

рени, а картофельди 5,2 катан көвүдөдөр, азы 25,8 муң тонна чедир планын турар. Ол культууларынын шө-лү калыптарынын, оларын сүгүттүч чөргө олуругуу тускайлаттыган акыл-агы-ларга, бригадаларга карто-фельди, погаа-ларын өстүр-гө-рин аргамы-биле оңу чедип азыр.

Сүтү чурттакы чоңуң хө-рөгөлдү база-ла бүрү-биле хөмчөдөрүн турар. Оңу барымдаалап, 1990 чылга че-дир сүт бүдүрерин 1977 чылга деңгээлге, 1,5 катан көвүдө-дөрүн, тодоргойлаарга, 45,3 муң тонна чедир төлө-вүн. Сүт бүдүреринин ийди уагу оулаанын савар инженер-ини баш санын көвүдө-дөрүн, ол иштин бир ашкетч чылда савар алыр сүтү 210 кг чедириниң нуселы-биле хандырып турар. Ол айтыртын шийтпирлеринге уагу рольду сүтүкү инженерин сүт комп-лекстерини мөңгө-жө, чыл-дык совхозтарын күтүсө сүт бүдүрер кылдыр специализастарын ойлаар алаар. Оң-биле чөргөшөр. «Сноуш» трестин совхозтарында агы-

да бугу акыл-агыларын элтир инженерин сүт-бараан фермаларынын савар кылдыр шийтпир чөрүк сүт бүдүрү-лгөн көвүдөдөрүнө бо-ла элзон адыр болур.

Республиканың кол адмыр — хөй акыл-агы совхозтарын хөй нурууу (66 совхозтун 56-ын) мурунку хөвөр акыл-агы-нын кезде акыл-агы бүдүрүлгөнү бойду-экономика талаа-биле болууру арга-ларында бүрүн дүжүп турар. 1990 чылга чедир хөй, өшү-кү баш саны 1,5 миллион че-дир, азы 473 муң башка өвөр, нитилен секторунга дүк бү-дүрер 3400 тонна, хөй элдин бүдүрер — 20,8 муң тонна че-дир. Бир хондан кыргыз алыр дүк 1975 чылда 2,9 кг тур-ганын уагу 2,5 кг чедир көвү-дөз турар. Оңу аралды улам ийи хөргөшөр. Бөтүңгү совхозтарын тускайлап спе-циализасттыган салдыра-рынга азы бригадаларына өс-түрер алаар.

Хаван акыл-агы хөргөшөр-дөрүн ойлаар уагу амды-ра-тын савар специализация-ныч планын сөзү-лап алдыр-га, хаван элдин бүдүрери 1975 чылда 47 муң тонна тур-галык оронон, 1990 чылда 1,8 муң тонна чедир көвүдө-дөр ужурут. Хаванын баш саны 18 муң чедир өвөр болгон колдуу-дө-дө туштунуң турар хаван комбинистеринге бол-гон «ТКА 25 чымы» совхоз-тун фермамында мөңгө-жө-жө-төн турар.

Элтин чыгы мал акыл-агы база специализация болгон концентратыга таваржып турар. Чыгы эостур специ-ализасттыган «Май 1» сов-хозу Току районда тургус-кан. Оон аңада, бүгү-ле сов-хозтар чыгынын баш санын көвүдөдөр талаа-биле хөмчөгөрүн база аң турар. Эрткен чымын республикада тургускан күрүренин чыгы ма-ла акыл-агынын албан «ер-а-на хөй чүдөдөр талаа-биле илгити бөөр алаар.

Ол иштин сарымын, ийи, төвө малдын хөргөшөр база көрүлгөн.

Амгы үеде күштү специ-ализасттыган чыгыс «Кө-гө» совхозта өстүрүп турар. 1990 чылга чедир чуртуу бү-дүрери 80 млн. борбак чедир.

СЕМИНАР ЭРТКЕН

Чокта чаа Хаа-Хем районунуң төвү Сарыг-Сеп суурга Кызыл, Таңды болгаш Хаа-Хем райондарының директорларының семинары болуп эрткен. Күсүк дүмүт ажаалдааның үезинде көдөңнүң ишчилериниң ортунуңа чорудар култура ажылының дугайында айтырыгы аңаа чугаалашканар.

ӨӨРЕНИР-ЛЕ ӨӨРЕНИИР

Совет мөзү-шынның баулуугу эдилекчелери, аням-бүрү өртем-билгилер аныктар кайы хой. Оларны кижжи санаанда четпес!

1963 чыда. Онугу классты доорукташкан. Орук ам-даа узуу. Өөренири чере кедилг деп чалып уруг боданган. Ынчангап кеар үезинге бугурулду кыс пролетар революциянык каабы, уугу Ленинниң хоорайына 13 өөрү-биле нады өөренири-биле ханкаан.

1968 чыда Левантрадтың театр институтунун анык доорукчулары ап-лек Тывааы байырымың байдалга хүлээп алган. Баштайгы оюн-көп-пертерни, шилерни тыва ирүкчүлүге бараалдамып эгелей бергенер. Анык ар тист Дадар Барыцмаа К. Си-мовостун «Бистин хоорайы-мыстың огуу деп патриоттуг темага бижиттинген шивилге чедившииниң киришкен.

— Джульеттаның ролон кинодап мурунда база көргөн мен. Алардык шивиниң кол ролон чедившииниң ойнаары дуракулгаа эмес кижиге берге-ле турган. Уйрачыг ханы ынакшыга бердиген найгамчык кыстың арыг чагай ову-хевирян хүне-даа дүжөй бөрү турдум. Ол роль мөңү күштүг күзө-лүмү хей-агт кыришкен, а дүржүлгалыг артистер Хүргүл Кошар, Кара-кыс Му-хун, Оюп Еман, Елтеярына Кендебай, Марьяма Рамаалова болгаш эскер-даа мөңү чогаалчы У. Гаджибековтуң «Аршин Мал-алан» деп комедия-биле чергелештер, М. Байдишевтиң «Мөөрей» деп шивиниң кол ролон база тургускан.

«Чечен биле Белекмаа», «Аршин Мал-алан» деп музикалыг, баштап шивилерге кыс кижилериниң кол ролдарын база бугурунчат кылдыр ойнаан. Азербайжан тили чогаалчы У. Гаджибековтуң «Аршин Мал-алан» деп комедия-биле чергелештер, М. Байдишевтиң «Мөөрей» деп шивиниң кол ролон база тургускан.

Телевидение

Table with TV schedule information including dates, times, and program titles like 'АВГУСТ 24-ТЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН'.

КӨРГҮЗҮГЛЕР

Москваның Б. В. Шукин аттыг театр училищениң доорукчулары — Тываның хөгжүм-шин театрының анык артистер бөлүгү РСФСР-ниң алдарлыг артисти Х. Б. Нонгарың уаурутулгасы-биле баштайгы концертин көргүзери-биле Тожу районче айттанып-наныр.

ЧУРУК

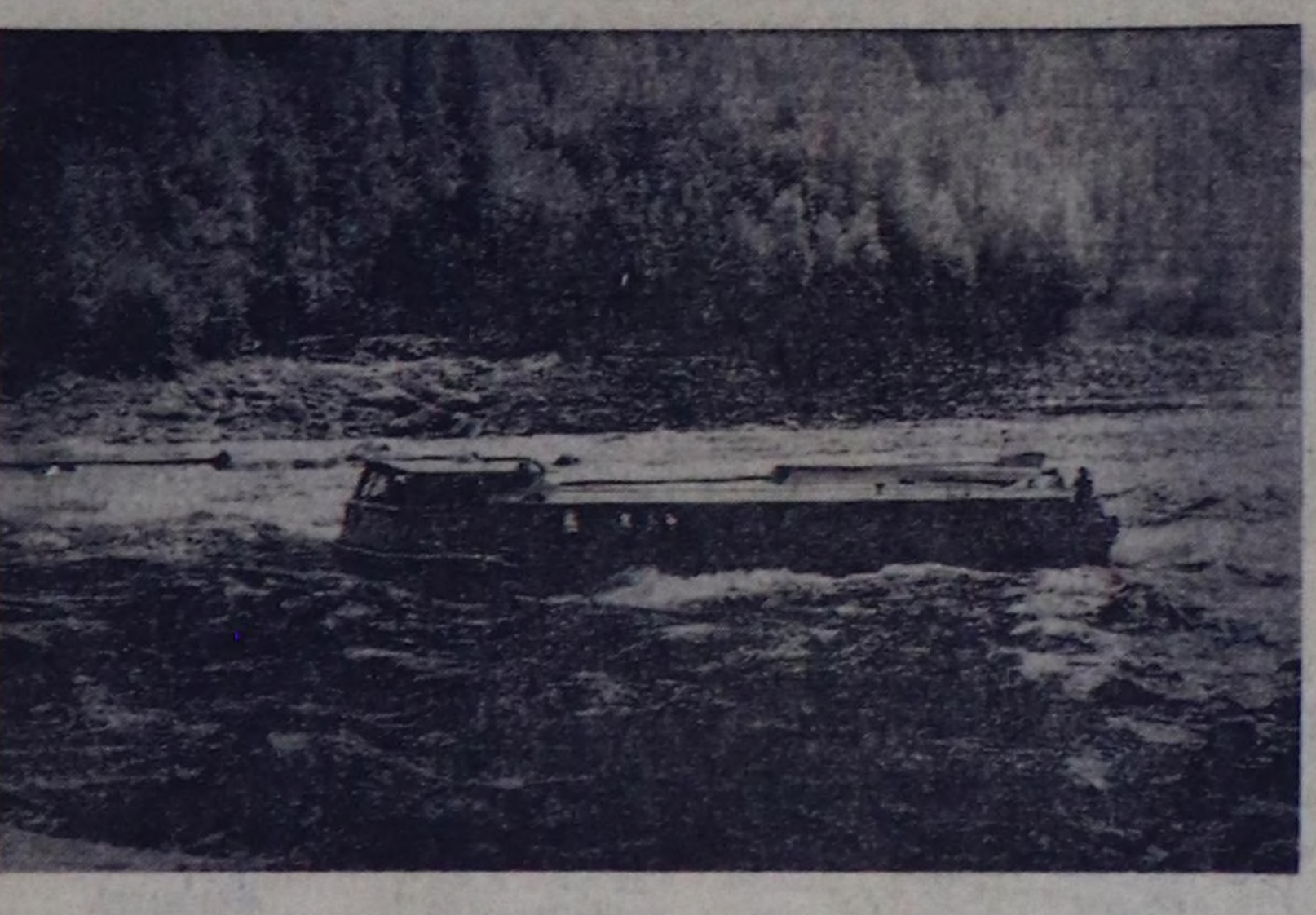
ГАЛЕРЕЯЗЫ

Сибириниң чурукчузу, РСФСР-ниң културазының алдарлыг амылданчызы И. Титовтуң чагыс чер чурттууларына белекке берген чүс хире амылдары Довольный суурга аныктан чурук галереязының эң баштайгы экспонаттары болган. Оларның аразында Доволен районунуң совхозтар бугурулгелериниң муракчылары болгаш үлетпүр бугурулге черлериниң шалыпчыларының чуруктары база кирген.

ШЫН САНАЛДЫР

Бо чылдың июльдуң 13-те үнгөн № 162 «Шыл» солунга Тыва АССР-ниң алдарлыг туудугчу С. Санданың «Бурттар девискээрин, аржааннарын камгалаар» деп чүүлү парлаттыган. Мен ову колуг чугула айтырыг көлдүрүп турар-дыр деп көрдүм.

Хөл аржааннарынга Бурт АССР-деп, Иркутск областан болгаш өске-даа черлерден келген он-он аалчылар өчөнип, дыштанып туралар.

«Төрээн Тываның делгемнеринде» деп А. МЕЛЬ НИКОВТУҢ фотозөтүдү.

МОСКВАНЫҢ ОЛИМПИЙ ТРАНСПОРТУ

Олимпийжи Москваның хеври хей анык апар чыдар: спорт туудулары бедип унуу, суй-белеткери садып эгелзэн, 1980 чылдың Олимпий эмблемасы — адыгыгышты чер болганда аскан, маргылаа болур черлерни айтып турар оруктун чөс демелтерин тургузуп турар.

Олимпий ойнаары организастарына болгаш эрттиреринге транспорттун ролу улуг. Массовттиң күүскө даргалының ораакчызы В. Киселов мынча дээ:

— XXII Олимпий ойнаарының анык организастарының чыгыне схеманы бадылаан. Олимпий ойнаарына 12 муң хире спортчулар, 7400 журналистер, совет болгаш даш-тыны 600 муң туристер келир. Оларга туснай маршруттарны дентааткан, олимпий суурунче, спорт комплекстеринче, пар-лалга төвүнче, гостиницалар болгаш кондалдарче, аэропортче, а ол ышын театрларче, музейлерче, концерт, делегелге залдарыңа бээр оруктарны дентааткан.

Национал спорт делегацияларының болгаш журналистер-ниң эргезинге 500 автобустаны, 2 муң чик машиналарын болгаш микроавтобустаны бээр. Олар «Олимпий» дээ ма-гистральга маннаар. Дүрген харылза болгаш информация системасы база диспетчер албаны ол оруктарга машиналар-ның дүрген маңнаарын хандыар. Хей илгичин илгичерин метр дамгылар. Олимпий ойнаары амыттынар үед Москвоз метротунун узун дурту 185 км челе бээр. Троллейбус шугуму 115 километрге, автобус оруу база ол хире хемчээлге узаар.

Олимпиада үезинде хоорайга пассажир сөөртүлгези өзөр, хонхута нитизи-биле 20 миллион пассажирни аргыштырарын көргөн.

«СПАРТАКТЫҢ» ТИЛЕЛГЕЗИ

БОНИ (СЭТА). Москваның «Спартак» командасының фут-болмстери ГФР-де Зигел хоорайың беш клубуңа сыйла-чыларыңдан тургустунга ко-малда-биле укурташкан. Аңаа спартакчулар 30 саныг бол-луп, тилелгеви чедип алган-нар. Оюк эгелзэ-ле 15 ми-нуута эрткезде салып Ирдев

БАЗА ХАЙЫМ

ПНЦУНДА (СЭТА). Делегелге хөргөшкөр аразыга шывдыраа бирги чер дээш Кириовтуң болгаш Кочной-нуң аразында маргылааның он бешти салып 25-ти коште хайым болуп дооруктан. Ам Карлов 3, Я Корчов 1 салып, Он алдыгы салып бо-туп болур.

КАНИКУЛ-СПОРТЧУ ҮЕ

Школячыларың чыгы каникулу доорун турар. Сентябрь 1-де олар кластарыңа база-ла озурунтарар. Оларнык дыштанып турган черлеринде спорт шывдыр, бассейнар, стадионнар тургулаваан. Уруглар чүс-чүс, муң-муң маргыла-лааарга киришкөөн.

БАЙНО (СЭТА). Делегелге шывдыраа бирги чер дээш Кириовтуң болгаш Кочной-нуң аразында маргылааның он бешти салып 25-ти коште хайым болуп дооруктан. Ам Карлов 3, Я Корчов 1 салып, Он алдыгы салып бо-туп болур.

БАЙНО (СЭТА). Делегелге шывдыраа бирги чер дээш Кириовтуң болгаш Кочной-нуң аразында маргылааның он бешти салып 25-ти коште хайым болуп дооруктан. Ам Карлов 3, Я Корчов 1 салып, Он алдыгы салып бо-туп болур.

БАЙНО (СЭТА). Делегелге шывдыраа бирги чер дээш Кириовтуң болгаш Кочной-нуң аразында маргылааның он бешти салып 25-ти коште хайым болуп дооруктан. Ам Карлов 3, Я Корчов 1 салып, Он алдыгы салып бо-туп болур.

БАЙНО (СЭТА). Делегелге шывдыраа бирги чер дээш Кириовтуң болгаш Кочной-нуң аразында маргылааның он бешти салып 25-ти коште хайым болуп дооруктан. Ам Карлов 3, Я Корчов 1 салып, Он алдыгы салып бо-туп болур.

БАЙНО (СЭТА). Делегелге шывдыраа бирги чер дээш Кириовтуң болгаш Кочной-нуң аразында маргылааның он бешти салып 25-ти коште хайым болуп дооруктан. Ам Карлов 3, Я Корчов 1 салып, Он алдыгы салып бо-туп болур.

БАЙНО (СЭТА). Делегелге шывдыраа бирги чер дээш Кириовтуң болгаш Кочной-нуң аразында маргылааның он бешти салып 25-ти коште хайым болуп дооруктан. Ам Карлов 3, Я Корчов 1 салып, Он алдыгы салып бо-туп болур.

Оорлар баш сугар чер тыппазын

БҮГҮДЕНИҢ КИРЖИЛГЕЗИ-БИЛЕ

Чөөн-Хемчи райондан хоочун коммунист Ф. Я. Ондарың «Шын» солунга бо чылдың январда үнгөн чагааныңа хамаарыштыр чагалар редакцияга угулчу нээп турар. Чагаларың авторлары Ф. Я. Ондарың оорлар чоруктарга хамаарыштыр бижэн чүүлдерин болгаш санал-оюнуң дөткөшөөн, бетгарының бодалдарын, сумелерин илереп, оорлар-биле демиселди камчаар чорударын бижип туралар.

Улуг-Хем районун Ийи-Тал суурдан И. БЮРБЮ. «Орлар чоруктун хораз улуг. Ичинниң малын карак-тап, ону кыштың соогу, чай-нык экин дивейн, ажаап-те-жөөп, кызымак күш-ажымак-биле аялдап, чурттап турган кижилерге хөра чедирин, малын чый калында суруп алган баар чорук-арын-нүрү чөк, чөлпак сөткүлдүг кижилерниң үлүгүдү-дир. Ичачангаш шак мындыг кижилер-биле демиселди хунтештирип турган, оларны амдажытпас сөрүлга-биле ал-бан организация, бугурулге черлеринин, ажил-агыйлар-ның удурткучлары, гараж эргелекчелери боттарыңа ха-мааржар машиналарың ка-жан, кандыг сөрүлгазы өрүк-че үвүлгенин болгаш кайы үедэ дедир эеп көлгенин деч-көөр, хынаар болза эки деп бодаар мен. Дем-биле ажаадып тургаш, өөр херек-биле долбашкан ийи-чакыс-арын-нүрү чөк кижилерге өрүк бербес бисе.

Улуг-Хем районун Ийи-Тал суурдан И. БЮРБЮ. «Орлар чоруктун хораз улуг. Ичинниң малын карак-тап, ону кыштың соогу, чай-нык экин дивейн, ажаап-те-жөөп, кызымак күш-ажымак-биле аялдап, чурттап турган кижилерге хөра чедирин, малын чый калында суруп алган баар чорук-арын-нүрү чөк, чөлпак сөткүлдүг кижилерниң үлүгүдү-дир. Ичачангаш шак мындыг кижилер-биле демиселди хунтештирип турган, оларны амдажытпас сөрүлга-биле ал-бан организация, бугурулге черлеринин, ажил-агыйлар-ның удурткучлары, гараж эргелекчелери боттарыңа ха-мааржар машиналарың ка-жан, кандыг сөрүлгазы өрүк-че үвүлгенин болгаш кайы үедэ дедир эеп көлгенин деч-көөр, хынаар болза эки деп бодаар мен. Дем-биле ажаадып тургаш, өөр херек-биле долбашкан ийи-чакыс-арын-нүрү чөк кижилерге өрүк бербес бисе.

Чамдык кижилер оорлап алган малын салыштыры-биле ала-иениң, аки-дүмүмүң, төредериниң деп ме, елен тургаш, көдө Советтин шына-лазын холга алтар боордур. Шынылга бижирде чүгле ажил-агый делетери барыччалап боор болза эки. Он-биле кады чамдык ажил-дарың херек кырында туруп турар малы даңдыма кире-линден оранчык хей болуларар. Ол дугайын чугаалаарга, огу-дустуу, кызымыстың малы бистич каш чүвени-биле ка-тай турар деп каар. Даныз бугулар хыналдарың док-таалма чорудуп турган, ыңа кырыбон артык мал-магарың эзелерин төдарадыр чугула деп бодаар мен.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ: индекс 667000. Кызыл, Шетиниң-Кравченко кудумчузу, бажы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторунуң 2-34-63, редакторунуң орадакчыларының 2-35-24, 2-31-75, харысгалдык секретерияны 2-23-33, секретарының 2-23-33, партияны амылдар калдызын 2-37-13, пропаганда калдызын 2-31-75, култура калдызын 2-23-54, көдө ажил-агый калдызын 2-21-47, үлетпүр калдызын 2-22-64, чага калдызын 2-41-27, информация база совет тургузат калдызын 2-20-60, корреспондтары 2-27-41, бухгалтерияны 2-12-43, солуг келбей барганда 2-32-75 телефонче боллар.